

vrabulja, poljska miš in mestna podgana, vse živali, oblečene v ljudi, so se vrstile v stanje prvobitnega prijateljstva, ko so ljubile druga drugo in sovražile samo dvonožca, avtorja, ki se je pomikal mimo njih na negotovih nogah, malo lesenih in hkrati klecavih od premnogih kozarcev, čuteč na sebi ugrize drobnih in velikih zob, pa škodoželjne smehljaje, ki so učinkovali nanj kot piki škorpionov ali vsaj komarjev.

»Čestitam!« je vzkliknila Asperjeva žena, igralka nekega manjšega gledališča, plavolaska z zabrisanimi potezami, kakršne so fotografije ponarejenih duhov na sejah okultistov.

Temu vzkliku se je pridružilo šibko ploskanje — ploskale so povečini ženske roke (temu spolu je prirojena hinavščina, je pomislil avtor — zakaj? Gotovo ti vzbuja posebne užitke, če svojo žrtev lahko hrustaš živo in se pri tem sočutno nasmihaš). »Kaj me tako gledate? Da, kriv sem ne samo pred vami, ampak pred vsem narodom, pred vso literaturo, domačo in svetovno,« je hotel zavpiti, pa ne, tudi to bi bila hinavščina, napuh zavrženih, ki se izraža v pretiranem poniževanju samega sebe. V resnici ni več vedel, ali je kriv ali nedolžen, če je zagrešil umor, potem je vsekakor, kakor večina množičnih morilcev, moril z najplemenitejšimi nameni.

P E S M I

M a r t O g e n

ČLOVEK SAM

Vseeno kdaj, vseeno kje, vseeno zakaj,
na cilju navidez brezkončnega romanja,
na končni postaji navidez brezciljnega romanja,
ko prideš do morja,
ob uri, ki si jo izbral, ali ob času, ki ti je bil določen,
da se vkrecaš na ladjo, odideš,
ali da odideš znova —
kam? kako daleč? —
na enem od ciljev, ko prideš do morja —
ali ko stopiš v neko mesto, v svoje lastno, kjer živiš,
ali v neko tuje, ozke prepletene ulice, neznani trgi,
ko hodiš mimo izložb in iščeš, gledaš,
tam so veletrgovine, gledališča, parki,
tam mogočne stavbe, umetniške galerije in cerkve,

lepaki, asfaltirana drevesa, spomeniki in zapori,
ali zvečer, živčni utripi neonskih luči,
nebo nad mestom temno in umazano,
ko stopaš po pločniku, se ustavljaš, se gneteš sredi množice, iščeš,
iščeš neko ulico, hišo, ime,
vstopaš in odhajaš skozi toliko vrat,
se smehljaš in govoriš, in gledaš,
gledaš vse te obraze, vso to naglico, ves sijaj —
ali sredi popoldneva, daleč stran, v samoti,
sredi nevihte, ko strmiš skozi okno,
sredi tišine ali v sprevodu,
ali ko greš za pogrebom davno preminulega prijatelja,
v mraku, ki skriva neurje,
ali na vlaku, mimo pokrajín,
ali na bolniški postelji, pretresen, prepoten, prestrašen —
ali ko se vračaš, z morja,
hreščeči zvoki, ko pritisne ladja ob pomol,
pisan vrvež množice, kričanje, radostno, pozdravljanje,
ali mrkost v molčanju,
v pristanišču,
kriki galebov za teboj, prostranosti in druga pristanišča za teboj,
ko stojiš na palubi, gledaš,
in se potem zaženeš v množico,
da bi utonil v njej, se izgubil,
se izgubil v puščavo, ki te čaka,
in šel naprej, brez odlašanja, brez spraševanja,
da bi odšel čim dalje,
vseeno kam, vseeno kam —
ali če ostaneš, si poiščeš dom, ostaneš —
nenadoma
pride trenutek, ko se ustaviš, zagledaš se predse, osupneš,
in zdajci se zaveš, pomisliš,
saj to je smešno, toda kam sem sploh namenjen?
kaj iščem tod?
kaj hočem?
In: Zakaj prav tukaj?
In: Zakaj prav jaz?
Po kakšnem naključju?
Obrneš se, ozreš se okrog sebe, potem odmahneš z roko.
Neumnost, si rečeš. Neumnost.
Grem, kamor sem se bil namenil, da storim, za kar sem se odločil.

In to je vse.

Toda zaman — misel je s tabo.

Pogledaš se v zrcalo, skomigneš z rameni, nasmehneš se,
toda misel je s tabo.

In je popolnoma vseeno ali prihajaš ali odhajaš,
popolnoma vseeno, kje si, ob kakšnem letnem času,
sredi tišine, ki se je nenadoma zaveš, ki te objame,
sredi svetlobe,

ali v kavarni, ko se ustavi natakari pri mizi,
na plesu, pri igri, pri kakšnem svečanem obredu,
na pragu muzeja, ko za trenutek obstaneš, zamišljen,
ali ko ležeš, preprosto, da bi zaspal,
nenadoma

pride trenutek, ko se zaveš, ko začutiš,

da je nekaj končano, da je nekaj

za vekomaj izgubljeno, umrlo,

zaveš se, s tem je torej opravljeno,

tako, to je za mano, pomisliš,

in zdajci je popolnoma vseeno, kam si bil še pravkar namenjen,

popolnoma vseeno, kaj si kdaj storil ali se namenil storiti,

zaveš se, prišel je trenutek, ko se moraš odločiti,

ko se moraš odločiti znova,

oditi naprej ali se vrniti, ostati ali si izbrati drugo pot,

kajti to je prav tisti trenutek,

in odločitev bo samo tvoja,

in vse, kar boš storil poslej,

in temu ne moreš ubežati.

Kajti čas je.

In moraš se odločiti, moraš vse znova premisliti.

In ni nikogar, ki bi ti lahko pomagal.

Sam si. Čisto sam.

In nenadoma ni nič več vseeno.

ŠTUDIJA

Morje, kaj

je morje, slana voda, kar živi, školjke, alge,

in seveda vonji, ritem, kaj še, kaj, valovi

udarjajo, temni, penasti, modri,

se umikajo,

in obala, tudi obala je morje, je del,
 visoki curki vode, navpične čeri, karkoli, obala,
 ali zleknjena, peščena, vdanost lužnatih kamnov, komaj slišno
 srhljivo čutno grgranje, valovi, ki se rušijo, strmi,
 udarjanje, enakomerno ali sunkovito, raztreščena modrina, še kaj,
 neskončnost, čas, in pozabljenje časa, zanikanje časa,
 vendar gibanje, neustavljivo,
 in barve, barve sonca, nad morjem, ob njem,
 ali nenadna tema,
 noč, ki ni morje,
 kakor tišina ali palme, kakor oddaljene granitne gore,
 toda svetlikanje, skrivnostno, iskre, luč in morje,
 in ne pozabi na veter, in glej,
 tam so ciprese, glej, in tople skale nad laguno
 v izgubljenem dnevu,
 udarci in plivkanje, ritem, brez konca,
 minilo je, minilo je neko življenje, minilo,
 in toliko stvari in toliko podob in toliko vprašanj, minilo,
 brez odgovora, čeprav,
 morje, morje ostane, morje, toda morje
 je samo eden od mnogih odgovorov.

IZ PESMI O GENERACIJI

Tavamo. Klecamo. Padamo,
 prebodeni od trušča, norm in laži,
 od brez števila barvastih luči in črk,
 izgubljeni med uradi, bankovci, plakati,
 z razvpitim zvočnikom namesto ust,
 z oblaki dima v pljučih in dlaneh,
 škrlatni, modri, sivkasti, rumeni,
 kot pač zahteva tisti hip,
 ujeti v podivjani ritem ljudožerskega tamtama,
 drhteči v brezizhodnem diru,
 z žareče blaznimi očmi,
 priklenjeni na brezoblične maske mehanskega napredka —
 nobenih src ni več, nobenih misli,
 nobenih čustev več, nobenega miru,
 nobenih rok iztegnjenih v pomoč,
 nobenih ušes, nobenih solz,

samo natančno razpotegnjeni smehljaji,
ponoreli tempo,
mrtva zavest.
Padamo. Padamo. Padamo.
In znova, vstajamo, lovimo ravnotežje, omahujemo,
nemočni vrženi na vrvje histerije,
ki nas zapreda in tišči navzdol.
In tavamo. Zdrsujemo. Preklinjamo,
pol blazni se opotekamo skozi blodnjake zreal.
Da, to smo mi, to smo stokrat, tisočkrat mi,
umazani, krvavi, s spačenimi obrazi, prestrašeni,
ujeti med posmehljiva ogledala,
ujeti v svoje lastne slabosti,
ujeti v brezobzirno resnico nas samih,
ujeti v brezobzirno resnico vsega in vsakogar.
Rojeni v letih 1937, 39, 41, 43, 44, 45,
obsedeni, toda ne izgubljeni,
obsojani, preganjani, osamljeni, — toda ne sami, ne zapuščeni —
obsojeni na večno lakoto, na večno žejo,
se potikamo skozi izropane piramide sedanjosti,
opotekamo se skozi blato, skozi brezbržnost, skozi cinizem,
in iščemo,
iščemo pot, ki je cilj,
iščemo pot, ki je smisel.

PODZEMLJE — *odločitev*

Oditi, vrniti se moram,
oditi nazaj, k začetkom,
vedoč: Govoril si, pa nisi izrekel,
nisi izrekel tistega, kar si želel,
zapisal si besede, ki so bile in so ostale mrtve,
zapisal si toliko mrtvih besed.
Kakor otrok, drseč s prividno palico vzdolž rebraste ograje,
ob poti, ki sem jo izbral,
nazaj, nazaj, išoč križišče,
izbrati znova,
vrniti se k ljubeznim, ki so umrle,
oditi k morju,
oditi v dež, ki je bil pesem
moje in toliko drugih samote,

moje in njene ljubezni,
vrniti se, povedati znova, povedati vse, kar je ostalo prikrito,
vrniti se moram.

Prestopiti moram znova prag podzemlja,
ki me je bruhnilo iz sebe,
ki je dalo prvo obliko in sestavo živi lavi mojega telesa,
ki je vcepilo občutje ognja mojemu razumu,
ki je zato izvir vsega, kar sem,
ki je izvir vse moje resničnosti,
edini cilj brezkončnega minevanja.

Ogenj je, ki ga čutim v sebi,
hotenje iztrgati središču nezavedanja
diamantno osnovo poti,
osnovo smisla nenehnega umiranja,
smisel preteklosti in sedanjosti v besedah časa in tišine,
edini smisel v brezkončnosti življenja izgubljenih
majhnih smrti.

Vrniti se moram.
K izvirom vseh poti.
Čas je.

PODZEMLJE — kraj

Kraj nagrmedenega kamenja.
Kraj mrtvega vetra.
Kraj ujetih voda.
Prostor, ki v njem živim,
ta soba,
vrata, ki se odpirajo v kamenje,
stopnice, ki vodijo na breg
mojega lastnega in vseh drugih teles,
mostovi, ki se vzpenjajo
nad rekami strojev,
nekje na obronkih silhuete zmrzlega drevja.

Trušč motorjev se umirja.

Naj se približam lastni glavi?
Naj vstopim?

Toda to je tudi kraj razvejenega peska.
To je tudi kraj viharjev.
Samota oceana.
Črna, smolasta tema brezdanjih rovov.

Naj vstopim.

PODZEMLJE — *prvo podpovršje*

Jaz.
Jaz sam.
Jaz na začetku.
Jaz ob koncu.
Jaz sam od vsega začetka.
Jaz sam začetek vsega.
V središču stvarjenja in ustvarjenega, jaz.
V žarišču puščave, jaz.
V vsaki kaplji vode, jaz, v srčikah cvetov.
Moja zemlja, moja morja, moje rastlinice, moje živali.
Moje podzemlje,
moje ime.
Jaz, ki sem.
In nihče kakor jaz.

Hodniki, gladka, trda tla,
odzvanjajo moje ime.
To sem jaz, odzvanjajo,
veliki jaz, odzvanjajo,
to sem jaz, odzvanjajo,
pogumni jaz,
to sem jaz, odzvanjajo,
jaz, čudoviti.
In ni nikogar, ki bi mi bil podoben.
Zakaj moja koža je gladka,
moj obraz je obraz boga,
moje misli so sreča človeštva,
moja žalost je žalost sveta.
Tla, ki odzvanjajo moje ime.
Nikogar ni, ki bil bi kakor jaz.

Vse stene mogočnih hodnikov so popisane z mojim imenom,
popisane so s slavo mojega imena.
Lepota mojega čela,

škrlatna lepota mojih žil,
zamolkla lepota mojih oči,
zapeljiva lepota mojega telesa.

Hodniki drhtijo pod mojim korakom,
koraki odmevajo moje ime.

Edinstvena prodornost mojih misli,
edinstvena moč mojih besed,
edinstvena moč mojih rok,
moj objem objem naslade,
strahotna moč maščevanja, ki je samo moje
— je rekel bog, toda bog sem jaz —
delam, vse, kar hočem,
ljubim, ubijam, mučim, tolažim,
nikogar ni, ki bi mi bil enak,
nikogar, ki bi me lahko ustavil,
nikogar, ki bi me lahko premagal,
moja moč je moč potresa,
moja moč je kakor sonce.

Vse stene so popisane z mojim imenom,
vse stene kričijo moje ime,
nikogar ni, ki bi se mogel upreti mogočnosti tega imena,
nikogar ni, ki bi mogel prekričati stene.

Ker te stene, to sem jaz,
jaz sam sem te stene,
jaz sam ti hodniki,
in ni nikogar, ki bi mogel vanje,
nikogar, ki bi jih lahko spoznal.

Moje stene, moji hodniki —
tulijo moje ime,
tla bobnijo pod koraki,
rjovejo moje ime,
toda vrata, kje so vrata,
moje stene, moje stene,
tulijo, sprašujejo,
Je ta tisti?
Si to ti?
Kdo ga je poslal?

zmerjajo,
se posmehujejo,
stokajo,
se prilizujejo,
Hej, hej, ti, pridi sem,
Da, to je tisti,
Zakaj si prišel,
Vrzite ga ven,
Poglejte me,
Izgini,
Poglejte si to pokveko,
Pusti nas, pusti nas,
vrata, kje so vrata,
jaz hočem ven,
moje stene, moje stene,
spreminjajo se,
podobne so tankim, svetlim, čudovitim vezeninam,
prelivajo se v barvah,
in zdajci se zdi, kot bi bile poslikane s palicami,
bočijo se, se napihujejo, krivijo,
tulijo moje ime,
in tla, tudi tla valovijo,
odnašajo me s sabo, drvijo,
vrtinčijo se, izginjajo,
in so spet tu,
tako, hvalabogu,
rjovejo moje ime,
ven, jaz hočem ven,
tulijo slavo mojega imena,
tulijo slavo mojih dejanj,
rjovejo o moji lepoti,
rjovejo o moji dobroti, ah,
o mojih pogumnih podvigih, ah,
tulijo, se krohotajo, rjovejo moje ime —

Nenadoma vse tiho.

Hodniki se zravnavaajo, spet so navadni hodniki,
neskončno dolgi,
stene so prazne, ravne in gladke,
nešteto vrat.
Toda katera?